

פרק ז'

ייעוץ

יחידה 21 | קידום אקלים חינוכי מיטבי - לאור דמויותיהם של הרב והרבנית קאפח
אביטל בן-חור | מדריכת אח"מ ארצית בחמ"ד בית של תורה וחסד

יחידה 22 | לחיות את החיים בגדול!
לחיות חיי משמעות לאור דמותה של הרבנית קאפח | סדנה ייעוצית לצוות החינוכי ולהורים
שרה טוויל | מדריכה ארצית לכישורי חיים בחמ"ד
לאה לוי | מדריכת במ"ה ארצית - בית מדרש הורים

קידום אקלים חינוכי מיטבי לאור דמויותיהם של הרב והרבנית קאפח

אביטל בן-חור, מדריכת אח"מ ארצית בחמ"ד

רציונל

הרב והרבנית קאפח, בקורות חייהם, באורח חייהם, בדבריהם ובמשנתם מהווים מודל להבניה ולחינוך לאקלים חינוכי מיטבי. מעשי החסד הרבים, לימוד התורה המשפיע על הכוונה והמעשה, הדיבור הטוב, המחויבות והשכלול של עולם ההלכה, היחס לגבולות ההלכה, ההתבוננות הפרטנית והאישית על כל אדם כיחיד וכבעל צרכים ייחודיים, ומתוך כך אף פסיקה שונה לכל אדם, החיבור לקהילה ולחברה בכלל וההתמודדות עם המשברים - כל אלה ועוד מהווים עבורנו, מנהיגי חינוך, מודל ומקור להשראה לקידום אקלים חינוכי מיטבי בבתי החינוך ובחברה שלנו.

מתוך נושאי האקלים הרבים שאפשר ללמוד ולשכלל על פי דמויותיהם של הרב והרבנית קאפח, נתמקד להלן בשני נושאים אקלימיים מרכזיים, תוך התבוננות בתוכנם, בייחודיותם לאור דמויות מופת אלה ובדרכי יישומם. האחד - אוטונומיה, מיקוד שליטה פנימי; והאחר - ביטוי אותנטי.

מטרות

לחשוף ולכוון את הצוות החינוכי ליישום ולהטמעה של תרבות ארגונית אקלימית בבית החינוך לאור אורח חייהם ומורשתם של הרב יוסף והרבנית ברכה קאפח.

הסבר

אוטונומיה הנה התחושה של רצון ובחירה שמאפיינת את פעולות האדם הנעשות מתוך חוויה של עצמאות, שליטה במצבים ויכולת השפעה על חיי האדם עצמו.

אדם הפועל מתוך חוויה של אוטונומיה ומיקוד שליטה פנימי יחוש תחושה של שליטה והשפעה על מסלול חייו ועל הסביבה. גם במצבי משבר חלילה, הוא יתמקד בדרכי ההשפעה שלו ובכלים העומדים לרשותו, וייתחם אל המשבר כאל אתגר בר התמודדות.

חויית האוטונומיה ומיקוד השליטה הפנימי הנה חוויה בעלת השפעה רבה על אקלים בית החינוך הן ברמת הפרט והן ברמת הארגון.

תחושה של חוסר אוטונומיה ומיקוד שליטה חיצוני מציירת את המציאות כנכפית, בלתי ניתנת לשינוי ולהשפעה. לדוגמה: בית-חינוך שכזה יראה בהישגים נמוכים של התלמידים תוצאה ישירה של מצבם הסוציו-אקונומי / שיטת החינוך של משרד החינוך והמינהל / סגנון ההורים וכיו"ב. בית חינוך שכזה לא יאמין ביכולתו לפעול ולהשפיע גם במציאות מורכבת, ויתמקד בקשיים ובתנאים החיצוניים הקשים.

לעומתו, בית חינוך הפועל מתוך חוויה של אוטונומיה ומיקוד שליטה פנימי יכיר בקשיים, אך יראה בהם אתגר ובסיס להשפעה. בית חינוך שכזה יתמקד בכוחות שבו ובתחומים שבהם ביכולתו להשפיע.

באותו אופן אפשר לראות אנשי צוות, תלמידים והורים על רצף דומה בנושא אוטונומיה ומיקוד שליטה פנימי. כמנהיגי חינוך האמונים על קידום האקלים החינוכי המיטבי של הפרט ושל בית החינוך נשאף ונפעל לקידום תחושת האוטונומיה ומיקוד השליטה הפנימי. דמויותיהם של הרב והרבנית קאפח מהוות מודל ייחודי ומעורר השראה לפיתוח תחושת האוטונומיה ומיקוד השליטה הפנימי.

אוטונומיה ומיקוד שליטה פנימי לאור דמותם של הרב והרבנית קאפח

כאמור, דמויותיהם של הרב והרבנית קאפח מהוות מודל לאוטונומיה ולמיקוד שליטה פנימיים. לאורך חייהם, וכבר מגיל צעיר מאוד, הדגישו הרב יוסף והרבנית ברכה את יכולת ההשפעה של האדם על מסלול חייו, חוו זאת בעצמם וחינכו לעצמאות ולהתמודדות עם אתגרים. הרב יוסף למד זאת מסבו, מארי יחיא הקשיש, שטבע את המשפט: "למד היטב! חקור והשכלת!" והרבנית ברכה האמינה בקב"ה שיענה תמיד לתפילותיה, ואמונה זו נסכה בה את הביטחון ביכולתה לעזור לזולת. אפשר לראות זאת בקורות חייהם:

הרב יוסף קאפח התייתם מאביו בגיל שנה, ומאמו בהיותו בן שש שנים. אף על פי כן, הוא לא ויתר לעצמו ולא ריחם על עצמו, אלא כבר מגיל צעיר סלל את מסלול חייו ועיצב אותו בסייעתא דשמיא; כדי להינצל מגזרת היתומים הוא התחנך בהיותו בן חמש עשרה עם ברכה בת דודו שהייתה אז בת אחת עשרה בלבד; מתוך שאיפתו להעצים את לימוד התורה כבר בגיל חמש עשרה, כמעט ולא ישן בלילות אלא עסק בתורה באומרו "אם אתה אוהב דבר והוא חשוב לך מאוד, אז אתה מוצא לך כוח"; כדי ללמוד על ראיית הלבנה יצא בעצמו לראות ולמדוד זוויות ושעות זריחה; עסק במלאכה, ידע לעבד עורות, להכין קולמוס, הכין לעצמו מגילות אסתר ומזוזות, ידע לנקר ולשחוט; המשיך בדרך הרמב"ם שאין להתפרנס מתורה ויש לעסוק במלאכה; גם כשלמד בשיבת 'מרכז הרב' כאברך עם מלגה הוא רשם כל סכום והחזירו בבוא היום במלואו כדי לא לחיות על חשבון הציבור; כשנשאל שאלה שלח את השואל קודם ללמוד ולחקור בעצמו את הסוגיה, מתוך חינוך לעמל ולבניין עצמי.

הרבנית ברכה קאפח חיה ופעלה מתוך תחושת אוטונומיה ומיקוד שליטה פנימי. נישאה בגיל צעיר מאוד בשל הצורך, הקימה משפחה; התמודדה עם משברים לא פשוטים, בהם בדידות לאחר עליית משפחתה ארצה, פטירת בנה בדרך, קשיים כלכליים ועוד; היא התייחסה לכל חוסר ולכל משבר שראתה אצל האחרים כהזדמנות לעשייה ולחסד; ראתה את הרחבת השכלתה כאחריותה וכזכותה, ויצאה חדורת מוטיבציה ללמוד בבית ספר ללימודי ערב כדי להשלים את אשר לא למדו בנות בתימן. היא למדה קרוא וכתוב, ואהובה עליה במיוחד הייתה הקריאה בתנ"ך; ארגנה והעבירה שיעורים וחוגים אשר כל המעוניינת יכלה להשתתף בהם בלי מגבלה של כסף; עסקה בחסד ובעזרה לנוזקים בקנה מידה שלא יתואר; סייעה למשפחות להתפרנס ולהיות עצמאיות בכך שלימדה את מלאכת הרקמה והתפירה; ראתה בכל מצב משברי בר תיקון מתוך תפילה ליד ארון הקודש או עם יד על המזוזה; הרבנית ברכה לא רטנה ולא השלימה עם מציאות רוחנית מורכבת אלא מיד חשבה איך לתקן. כשראתה נשים מרכלות על ספסל בשכונה ארגנה אמירת תהילים והזמינה אותן לביתה לשיעור בפרשת השבוע והטמיעה את המסר שהנחיל לה אביה: "אישה, אם אין לה מה לעשות - תפרום שמלה ותתפור אותה חזרה".

אלו דוגמאות מעטות לתחושת האוטונומיה ומיקוד השליטה הפנימי שאנו פוגשים אצל הרב והרבנית קאפח, ולאורן ננסה לגזור הבניות מערכתיות המתאימות לבית החינוך.

תחושת אוטונומיה ומיקוד שליטה פנימי עשויים להתעצם או להצטמצם בעקבות חינוך, שפה מדוברת בסביבה ודוגמה אישית של עולם המבוגרים. מה נשאל לעשות בבית החינוך כדי להעצים את תחושת האוטונומיה ומיקוד השליטה הפנימי בארגון ובתלמידים? **דוגמה אישית** הכול מתחיל בנו, מנהיגי החינוך והצוות החינוכי. נעסוק בלימוד מעמיק של הסוגיה בחדר המורים ובצוות בחכמ"ה לאור דמויותיהם של הרב והרבנית קאפח, וכן נעביר שיעורי כישורי חיים בנושא.

אבחון באמצעות שאלוני אח"מ. כדי לאבחן ולמדוד את מקומו של בית הספר בסוגיה זו אפשר להיעזר בשאלוני אח"מ של שפ"י באמצעות היועצים ומדריכי אח"מ. שאלוני אח"מ מודדים באופן מחקרי ודיסקרטי את מדדי תחושת האוטונומיה בקרב הצוות והתלמידים. תמונת המצב העולה מניתוח השאלונים יכולה להוות בסיס לעבודה, ושנה זו הנה הזדמנות ייחודית לכך.

מודעות לשפה. נכון את התלמידים להסביר את עצמם ביום יום בשפה של אוטונומיה ומיקוד שליטה פנימי: במקום "לא הצלחתי במבחן כי הוא היה קשה", נאמר: "ציפיתי למבחן מסוג אחר. בפעם הבאה אשקיע יותר כדי להצליח". במקום "אני לא יכול", נאמר: "יעזור לי להתמודד עם זה ש...". **מפגש וחיפה.** היכרות עם דמויות שצמחו בתוך מציאות חיים מורכבת ובחרו בהתמודדות, בתחושת אוטונומיה ובמיקוד שליטה פנימי.

יישומים של אוטונומיה ומיקוד שליטה פנימי בבית החינוך

הסבר

ביטוי אותנטי, מימוש עצמי, 'האות שלי בתורה', 'הניגון המיוחד' - כל אלה מבטאים את האפשרות המיטבית, המשמעותית והמאוד לא פשוטה של אדם או של מערכת להביא לידי ביטוי את כוחותיהם, יכולותיהם, מחשבותיהם והרגשותיהם בצורה כנה ומיטבית. רבות דובר על אודות חשיבותה של יכולת זו במחקר (מאסלו המוכר לכולנו), וכמובן במקורותינו, למשל: "כל אדם צריך לדעת, שקרוי הוא לעבוד על פי אופן ההכרה וההרגשה המיוחד שלו, על פי שורש נשמתו, ובעולם הזה, הכולל עולמים אין-ספורות, ימצא את אוצר חייו" (אורות הקודש ג', דרך הקודש, סדר ראשון, יט).

אנו מוכנים ורוצים להשקיע זמן וכוחות כשיש לנו האפשרות להביא לידי ביטוי את מי שאנחנו. התלמידים, הצוות וההורים בבית הספר נרתמים ומשקיעים הרבה מעבר לציפיותינו, כאשר אנו מאפשרים להם ביטוי אותנטי, הוצאה מן הכוח אל הפועל של הכוחות, הכישורים, הדעות והרגשות שלהם, גם אם זה מצריך מהם מאמץ, זמן ומשאבים.

הביטוי האותנטי כולל בתוכו תחומים ומרכיבים שונים, להלן המרכזיים שבהם:

1. ביטוי אותנטי של כישורים ויכולות
 2. ביטוי אותנטי של שאלות והתלבטויות
 3. ביטוי אותנטי של זהות ורקע - העדה שאליה אני משתייך, מנהגים, נוסח תפילה ועוד
- שלושת המרכיבים הללו באים לידי ביטוי בדמויותיהם של הרב והרבנית קאפח. להלן נדגיש את המרכיב השלישי - ביטוי אותנטי של זהות ורקע, בשל ייחודיותו אצל הרב והרבנית, ובשל הרלוונטיות והחשיבות שלו לתקופתנו, בדור של קליטת עלייה, מיזוג גלויות ועיצוב זהות יהודית-ישראלית כוללת.

ביטוי אותנטי לאור דמויותיהם של הרב והרבנית קאפח

הרב יוסף והרבנית ברכה קאפח עלו לארץ מתימן. לאורך שנות חייהם כצעירים וכבוגרים השקיעו רבות בטיפוח וביטוי האותנטי של יהדות תימן ומנהג אבותיהם - פסיקה, אורח חיים, מנהגים ועוד.

הרב קאפח כתב את הספר "הליכות תימן" המתאר את חיי היהודים בצנעא ובנותיה; הוא חיזק את שיטת הפסיקה התימנית - כאשר כל פסיקה מותאמת לאדם ולסיטואציה הספציפית; הוא החזיק בזהותו ובלימודו הייחודי, הרחיב וחיזק אותם גם כשלמד במוסדות שהכירו פחות את השיטה התימנית, וכן הדגיש את דרך הרמב"ם התואמת את הפסיקה התימנית. הרבנית ברכה קאפח שמרה על מנהגים מבית הוריה באורח חייה, במלבושים ייחודיים ועוד.

חשוב להדגיש כי בייחוד באותם הימים לא תמיד היה מובן מאליו לבחור בדרך הביטוי האותנטי שבה בחרו הרב והרבנית קאפח. לא מעט בחרו שלא להמשיך במנהג ובדרך הלימוד והפסיקה של אבותיהם, אלא להשתלב בזו ה"ישראלית" הרווחת. אורח חייהם של הרב והרבנית ותפיסת עולמם מאפשרים הצצה לאורח החיים בתימן ולמנהגים שם.

אלו מעט מהדוגמאות לביטוי אותנטי שאנו פוגשים אצל הרב והרבנית קאפח. ננסה לגזור הבניות מערכתיות לבית החינוך מתוך תפיסה זו.

לחיות את החיים בגדול! לחיות חיי משמעות לאור דמותה של הרבנית קאפח

סדנה ייעוצית לצוות החינוכי ולהורים

שרה טוויל, מדריכה ארצית לכישורי חיים בחמ"ד
לאה לוי, מדריכת במ"ה ארצית - בית מדרש הורים

דצינול

"הרבנית ברכה קאפח הייתה רשת של מפעלי חסד שהתגלמה באדם אחד, וביתה היה בית נתיבות הומה של מעשים טובים" (מתוך כתבתו של צור ארליך שתצוטט להלן). במבט מן הצד ניתן לומר כי חייה היו מלאי משמעות, החסד והנתינה שימשו לה כיעוד לאורך כל ימיה, ו"היעוד מעניק לו לאדם עמדה חדשה בעולמו של הקב"ה, הוא נותן לו כתר מלכות..."

(הרב סולובייצ'יק, דברי הגות והערכה, עמ' 21).

גדולתה של הרבנית באה לידי ביטוי לא רק במעשיה ובהקפדתה על שיתוף אחרים בזכות לתת, אלא אף בלשונה, בדיבורה ובמטבעות הלשון שיצרה ואשר ליוו את עשייתה הברוכה. כל אלה יוצרים רקמה אחת של מפעל חיים עצום, כי לדבריה "אדם שרוצה לעשות עבודה כזאת מקדיש את החיים", ועל זאת ועוד זכתה בפרסים רבים. בפעילות זאת נדון במשולש "לחיות בגדול", "ייעוד" והרבנית קאפח - הקשר וההקשר לחייו.

מטרות

1. לגלות עם המשתתפים מה משמעות הביטוי "לחיות את החיים בגדול", וכיצד אפשר לתרגם אותו לחיי היומיום.
2. לברר עם המשתתפים את הדרכים לחינוך לחיים בעלי משמעות.
3. לאפשר למשתתפים להביא לידי ביטוי את תרגומם האישי לחיים בעלי משמעות.

קהל היעד

הצוות החינוכי וההורים

משך הסדנה

כשעה

מהלך הפעילות

שלב א - במליאה פתיחה

המנחה יכתוב על הלוח: "לחיות את החיים בגדול" - לחיות חיי משמעות המנחה יבקש מהמשתתפים להעלות שמות של אנשים אשר לדעתם אפשר לומר עליהם שהם "חיים בגדול".

המנחה ירשום את השמות על הלוח.

המנחה יבקש מהמשתתפים להתבונן ברשימה ולהמשיג מה משותף לכל האנשים המופיעים בה: תכונות, ערכים, מעמד, כישורים ועוד.

שאלות לדיון

1. האם האנשים המופיעים ברשימה הנם אנשים מפורסמים?
2. אילו תחושות מעוררת בך רשימה זאת?
3. מה ניתן ללמוד מכך?
4. לאור זאת, מה, לדעתך, המשמעות של "לחיות את החיים בגדול"?

למנחה: חשוב ומומלץ לכתוב על הלוח את רשימת המילים, הערכים והמושגים העולה מקהל המשתתפים, כגון: מסירות, עולם ערכי, נתינה, אהבת הרע וכו'.

על אשת החסד ברכה קאפח

ברכה קאפח הייתה רשת של מפעלי חסד שהתגלמה באדם אחד, וביתה היה בית נתיבות הומה של מעשים טובים. תשעה עשורים של עזרה לזולת, מסיבובי חלוקת כדי קמח וחמאה לנזקקים בתימן בהיותה בת שמונה, עד הוראות אחרונות לשליחי הצדקה שלה מערש הדווי בביתה בירושלים. "לחבילה תוסיפו 200 ע"י" הספיקה לומר בעת חלוקת המזון, ימים ספורים לפני שעצמה את עיניה.

ברכה קאפח הייתה אשת מופת, לא אשת "מופתים" שסיפורי נסים מתהלכים סביבה; אלא אם צ'ק מנדבן אמריקני שמופיע בפתח הבית בדיוק כשמתברר שאין מספיק כסף לרכוש חבילות ל-6000 המשפחות הרשומות לקבלת "קמחא דפסחא" נחשב לנס - וסיפורים כאלה ישנם לרוב.

ברכה קאפח עשתה הרבה, אבל גם אמרה פה ושם. הנה מילון משפטי ברכה קאפח המקוצר, מ-א' ועד ת'. היא הייתה אומרת.

"אושר, בריאות ולב שמח" – הברכה הקבועה לכל נזקק שיצא מביתה. על כך נוספה תוספת אישית, איש איש וברכתו. בימי שישי בבוקר מדובר במאות אנשים שיוצאים וחבילות מצרכים בידיהם.

"בדרך שלך תקפיץ את..." – סיסמת הגיוס לכל מי שבא לבקר אותה. "יופי שבאת, אתה כבר הולך? בדרך שלך תקפיץ את המשלוח הזה לעניי הוא ואת החבילה היא למשפחה הזאת".

"בואי, בְּנֵתִי, את רוצה לזכות במצווה?" – כנ"ל. ע"ע "לחטוף מצוות".

"ההר הגדול" – הכינוי שלה למפעל קמחא דפסחא. את הכשרת הבית לפסח הקדימה לחורף.

"לחטוף מצוות" – נעמה זילברפלד, שהתגוררה אצלה במשך שנתיים כסטודנטית: "בעינייה כולם היו כמוה: רק מחכים להזדמנות לעשות איזה מעשה צדקה. הייתה אומרת לי, למשל, 'אני יודעת שאת עייפה, אבל אני כבר חילקתי היום חבילה, בואי תחטפי מצווה'". "היה לה בנק מצוות", מגדירה חיותה דורה שהתנדבה אצלה. "חילקה אותן, לכל אחד את המצווה המתאימה לו. 'זו המצווה שלך, אני שומרת אותה בשבילך'. לאחד זה היה בימי חמישי

בערב לסדר את החבילות לקראת החלוקה למחרת, לאחת אחרת – בימי שישי בשבע בבוקר, לשים את החלות בתוך השקיות. כל משפחה ומספר החלות הקבוע שלה, בדייקנות מדהימה".

"מה נעשה?" – שורת המחץ לגיוס מוסדות ותורמים למעשי צדקה: קבלת נער מנותק ללימודים, סידור עבודה למוכה גורל, גיוס תרומות מזון לאחר אסון, הקמת קייטנה שנתית לילדים שידם אינה משגת, מה לא. קאפח הייתה שוטחת את המצוקה, ובמקום לומר במפורש את המסקנה המעשית הנדרשת שואלת בהיתממות: "מה נעשה?" ומשאירה לשומע את הכבוד להיות, כביכול, יוזם החסד.

"עד שהלך לעולמו" – בסיפוריה של ברכה על קשישים שהאכילה, רחצה, ניקתה את ביתם, סיפקה את מחסורם, ביקרה אותם באופן סדיר ואפילו כיבתה להם שריפות פשוטו כמשמעו, זהו בדרך כלל המשפט האחרון, המקבילה ל"והם חיים בעושר ובאושר עד היום הזה". היא לא עזבה אותם, את הגלמודים והעיריפים, עד שהם עזבו אותנו.

"תסתכלו חבר'ה מה ברא ה' בעולמו" – כי לא מספיק להשביע את הגוף, צריך גם לרומם את הרוח. קאפח הייתה נוטלת פסקי זמן משגרת החסד כדי לקחת קבוצות לטיולים מאורגנים בארץ ובעולם. רבים מהמשתתפים היו לעתים נתמכים ונתמכים-לשעבר שהיו למתנדבים. "הייתה לה תשוקה לבלוע את החיים", מגדירה נעמה זילברפלד. "גם על ידי מעשי החסד, וגם בהתענגות יחד אתנו על איזו זלבייה או סלוף או מילקי אחרי חלוקת המזון ביום שישי".

"תראי מה קרה!" – לא רבנית חמורת סבר, לא נזירה סגפנית, אלא קשישה תזזייתית עם לשון מפולפלת ונפש של ילדה. גם כשלמדה תנ"ך, למשל – לעצמה, או כדי להכין לשיעורים שלימדה דרך קבע בבתי אבות ובחוגים למיניהם – היא חוותה את המסופר בו, מספרת נכדתה חגית צחי, "כאילו זה היה אתמול. כשבני ישראל ניצחו במלחמות היא צהלה מאושר. כשקראה את איוב ממש בכתה. הייתה אומרת 'תראי מה קרה!' ומספרת בהתפעלות".

(צור ארליך, ב' בשבט תשע"ד (3.1.2014), מוסף 'דיוקן' של מקור ראשון) הכתבה המלאה בכתובת http://tsurehrlich.blogspot.co.il/2014/01/blog-post_7312.h

שאלות לדיון

1. מה הכוח המניע של הרבנית קאפח להוביל חיים בעלי משמעות וגדולה, כפי שהיא ובעלה הרב קאפח חיו?
2. אילו רגשות עולים בנו מתיאור מעשיה של הרבנית קאפח?

שלב ג - קבוצתי

- המנחה יחלק את המשתתפים לקבוצות בנות שלושה משתתפים.
- המנחה יבקש מהמשתתפים לערוך רשימה של אנשים "פשוטים" המוכרים להם מן המעגל הקרוב, אשר ניתן להגיד עליהם כי הם חיים בגדול, ולספר את סיפורם.
- המנחה יבקש מן המשתתפים למצוא מכנה משותף בין האנשים הללו, כדוגמת: ערכים, כישורים, תכונות, תפיסת עולם.

שלב ד - במליאה

שאלות לשיח יישומי

1. כיצד ניתן לפתח בילדים-תלמידים שלנו רצון "לחיות בגדול" בעולם של הישגים וציונים?
2. מה בעשייה החינוכית או ההורית עשוי לקדם את הרצון "לחיות בגדול"?

למנחה: להמשיך דיון זה מוצעים לפניך שני מקורות לשילוב בהתאם לקהל היעד ולזמן העומד לרשותכם.

3. מקור ו:

"כל אדם נברא לתקן דבר בעולם. נמצא או שהוא צריך לעולם, או שהעולם צריך לו".

(ר' ברוך ממז'יבוז')

- א. מה מטרת בריאת האדם על פי המקור?
- ב. ר' ברוך ממז'יבוז' מציע שני היבטים של יחס בין האדם לעולם. הסבירו מי זקוק למי בכל היבט. תנו דוגמה לכל צד!
- ג. האם בחיים הפרטיים אנו "חיים בגדול"? מדוע? מה, לדעתכם, קורה בדרך כלל?
- ד. נסחו על פי המקור, מהם חיים של משמעות, "חיים בגדול"?

4. מקור 2:

"פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה'. כבשו את הסביבה והדבירו אותה תחתכם. אם לא תמשלו בה, היא תשעבד אתכם. הייעוד מעניק לו לאדם עמדה חדשה בעולמו של הקב"ה, הוא נותן לו כתר מלכות, והאדם נהפך לשותפו של הקב"ה במעשה בראשית".
(הרב סולובייצ'יק, דברי הגות והערכה, עמ' 21)

- א. מה "תפס אותך" בדברי הרב סולובייצ'יק?
- ב. מה עשוי לעזור לך לברר את הייעוד שלך?
5. חיים בגדול, ייעוד והרבנית קאפח. מה התחדש לך בעקבות משולש זה? התייחס לקשר ולהקשר.

